

Et æble om dagen holder lægen fra huset – hvis man kan ramme ham

Publ. i *Information* 07.03.1986.

Bente Skouvig: Gale katte får revet skind Ill. de Goldenfisch. 66 s. Tommeliden. 1985.

Jesper Klein: Men husk! Ill. Claus Deleuran. 62 s. Apostrof. 1985.

Livet er ikke lutter lagkage, sagde drengen, han forråd sig – i en samling ordsprog. Og sad tilbage med pinen i et stoppet hoved. Sådan ville den dreng ubetinget få det, hvis han blev sat til at læse »*Gale katte får revet skind*«.

Først ville han nok synes, at der var nogle helt fine ordsprog ind imellem – så længe hans forestillingsevne var frisk og bogens mundheld kunne udløse den.

Ordsprog er gode nok. Rammende, skæve og billedglade, gode at have i munden. Der er hele små historier i dem, når de ikke er dødkørt til det tørre og mekaniske. Og det er de ikke i så høj grad hos børn. De får lagkagen lige inde i hovedet.

Men drengen ville snart få nok. Ked-somheden ville sætte ind. Det er ikke ord-sprogenes skyld, men bogens. Måden den er lavet på. Småsprogene er marcheret op i række og geled. Det ene efter det andet efter det tredje efter det fjerde. Bogen virker som et trækpapir, der suger livet ud af både ordsprog og fantasi. Illustrationerne gør hverken fra eller til, kedelige og uop-indsomme, som de er, rene oversættelser. Til sidst sidder drengen med hovedpine. Jeg tror ikke han ville have et eneste sprog med fra bogen til at spille ud med i sine livagtige ord. Alt for lidt gal kat, alt for lidt

rifter i skindet efter den bog.

Bogen her er ikke den eneste, der har det problem. Det stikker snuden frem, hvor mundtlige traditioner omsættes og formidles i skrift. Bøger kan fungere som en slags lager. Det er, hvad det er. De kan godt være tørre og brugbare alligevel. Men når det er bøger til børn, som vil stå i et formidlingsforhold til ungernes egen sproglige aktivitet, er det ikke gjort med et katalog, en arkæologisk udstillingsmon-tre.

Ordsprog er en slags slebne strandsten af sprogligt materiale, der ligger parat og kan bruges til at slå smut med i snakken i en given situation. Eller til at sætte efter-tryk med en pointe af et torskesmut. De si-tuationer må skrives frem i en bog. Og de historier, der ligger i ordsprogene. Nogle af dem er tilmed åbne, ligefrem pointer fra fabler. »*De er sure sagde ræven*«.

Det var en enkel sag at fortælle dem. De er jo ikke almindelig børnelærdom mere.

Mange andre ordsprog kalder på en fortælling, en ramme. Med en simpel impuls kunne ungerne selv lave dem. De ligger på spring, hvis de ikke kvæles af museumsstøv. Ordsprogene er stumper af gammel og ny visdom, rester af fortællin-ger, sproglige spillemønter.

En anden sag er at samlingen hoved-sagelig rummer de pæne og traditionelle ordsprog. De nye frække og de gamle ramsaltede og sprogligt drastiske typer er der ikke mange af: »*Det er kun en over-*

gang, sagde ræven, de trak bælgene af ham«. Eller: »Så fik man hørt det med, sagde ræven, han døde i knaldet«. Eller: »Ej fjærter mus som hest uden at røv revner«. Den slags. »Lille hjælp er osse hjælp, sagde myren, den pissede i havet«.

De nye ordsproglige vendinger er også ude af betragtning i bogen, ligesom Graffiti, der trækker på de gamle former på livet løs: Lev sundt, stjæl dyrt.

For ikke at tale om den løbende omformning, der sætter nyt liv i gamle flasker. Ikke mindst børn er mestre i det stykke. Én af dem, vi fnisede over, lød sådan: »Ét tag i skridtet er bedre, end ti skridt på taget«. Eller: »Ét strøg på bananen er bedre end ti bananer på strøget«. Eller: »Køb ikke katten før bjørnen er skudt«. Eller: »En kvinde i favnen er bedre end ti på hjernen«. Og »gå ikke over åen for at blæse med mel i munden«. »Nu er gode dyr rådne«. Og »tiden sårer alle læger«.

Den slags er i familie med de sproglige aktioner, børn har et stort forråd af fra tungebrækkere til sort snak. »Er De offorvirringen«. Sådan en bog kunne også åbne for de sider af sagen. Det gør den her ikke. Det er ikke en ligegyldig sag. Det mundtlige krudt og ukrudt skal holdes tørt og saftigt. Ingen grund til at græde over spildt mælk. Men spildt snaps?

Livet er ikke lutter lagkage, det er også en dans på roser. Sådan slutter Jesper Kleins lille rapport fra det komiske laboratorium: »Men husk! (Det er sjovest selv at finde på noget)«. Den bog har en hel del af det, den føromtalt savner. Den er en slags lærebog i sketchmageriets brogede kunst. Det trækkes der i sig selv komiske gnister af. Flunkelev Forsamlingshus' ideologiske bagmand, Alexander P. Kravemohse vide-regiver sine fiduser.

Sketches er også en gammel slags folke- og børnetradition. Gøgl, gags og andre numre. Den trives stadigvæk i børnehøjde på lejrskoler, til skolerevyer og andre sære steder. Børn har brug for fiduser. Nogle har de i forvejen, andre henter dem fra film, TV og revyer. Og fra bøger. De fleste bøger er tørre samlinger af opskrifter, der kan være vanskelige at vriste liv ud af. Kleins samling er bedre. Det er den, fordi den også er sig selv bekendt som skrift og opskrift. Den er i sig selv en fortælling. Den har en ramme og en diktion, der gør den læselig. Hvor den er bedst betyder det, at læserens fantasi og sketchens liv slippes løs. Klein kan lide det, også de vandede vitser og diletanteriet, som kunstartens grobund. Og han har erfaringerne.

Der er både fiduser og opskrifter, der er de traditionelle sketches, fx omsætningen af vitser og tossehistorier i sketch – og der er nye og mere avancerede sproglige ture. Derudover er det ordnet i typer og særlige måder som oplæg til selvaktivitet og vide-reudvikling. »For husk, hvad Alexander P. Kravemohse altid har sagt, det er sjovest at finde på selv«, lyder det stadige omkvæd i bogen, og dens praksis er derefter, hvad enten det er sketchen: »Tjener, der er en flue i min suppe...« i 13 versioner, eller det handler om at bakke snavvendt. Bogen gør, hvad den siger – i princippet.

Hvad man kan indvende er, at bogen er lidt for hurtig. De gode takter er kun plukvis udfoldet, meget bliver hængende i anslaget eller er tørt og eksemplificerende eller smart. Der kunne sagtens have været flere eksempler og flere fiduser. Det bliver lidt tyndt alt i alt.

Man kunne ønske, at Klein ville satse en ordentlig tur med det stof engang. Bogens metode og anlæg er god til den slags formidling. Den er brugbar og den dur til at

vekselvirke med den levende omsætning. Tomme tønder rummer mest.

Claus Deleurans illustrationer er med til at bøde på den stedvise tørhed. De er helt på linje med stoffet og udfolder det,

også ved at inspirere til levendegørelse af opskrifterne.

»Måske man skulle blive her lidt endnu, sagde ræven, han sad i saksen«.

